

NTFs standardavtaler for assistenttannleger er revidert:

Balanserte kontrakter er den beste forsikringen mot fremtidige konflikter!

Samarbeidsavtaler mellom praksiseiere og såkalte assistenttannleger, er svært vanlig i privat tannhelsetjeneste. I praksis inngås avtalen enten som en avtale om kjøp av tjenester fra assistenttannlegen (oppdragstakermodellen) eller som en avtale om leie av tilgang til praksiseiers tannlegevirksomhet (leietannlegemodellen). Assistenttannlegen er i begge tilfeller selvstendig næringsdrivende. NTF har nå revidert sine standardavtaler for begge disse samarbeidsmodellene. Avtalene, med utfyllende kommentarer, er ment å bidra til at medlemmene inngår gjennomtenkte kontrakter som ivaretar begge parter interesser. Balanserte kontrakter er det viktigste virkemiddelet for å forebygge fremtidige tid- og ressurskrevende konflikter.

1 Økende konfliktnivå og betydningen av konfliktforebyggende kontrakter

NTF har de senere årene opplevd en økning i konfliktnivået mellom tannleger i privat sektor. Dette har trolig ulike årsaker, blant annet ulike forventninger til samarbeidet, forhold som partene ikke har avtalt skriftlig, og som kanskje ingen av partene hadde forutsett, avtaler som ikke er tilpasset partenes aktuelle situasjon og generelt økt konkurranse i tannlegemarkedet.

NTFs jurister mottar jevnlig kontrakter fra medlemmer, i ulike sammenhenger. Vi har de senere årene sett en økning i konflikter knyttet til ubalanserte kontrakter, og da særlig i praksiseiers favør. Ifølge medlemmene er disse kontraktene ofte basert på maler utviklet av andre aktører enn NTF.

Det er god tannlegedekning i store deler av landet. Praksiseier er dermed ofte den sterke parten i kontraktsforhandlinger. En kontrakt som tar sikte på kortsiktig økonomisk gevinst for praksiseier, kan imidlertid raskt utvikle seg til tids- og ressurskrevende konflik-

ter som er skadelig også for praksiseiers lønnsomhet, arbeidsmiljøet på klinikken, hensynet til pasientene og tannlegestandens omdømme. NTF mener det på lengre sikt er i begge parter interesse å inngå balanserte avtaler som ivaretar begge parter interesser.

2 Standardavtaler, kontraktsforhandlinger og rettslige begrensninger

NTFs standardavtaler er ikke en fasit, men et utgangspunkt for forhandlinger mellom partene. Standardavtalene må leses i sammenheng med kommentarene, som har forslag til løsninger på ulike problemstillinger som bør reguleres skriftlig i avtalen. I kommentarene finnes også eksempler på klausuler som NTF ikke kan anbefale, enten fordi de bidrar til ubalanserte avtaler, eller fordi det er risiko for at de er i strid med rettslige begrensninger for avtaler mellom næringsdrivende.

En assistenttannlegeavtale anses ofte som en god løsning både for praksiseiere og for tannleger som ikke ønsker, eller har mulighet til, å etablere eller kjøpe egen praksis.

Det er alltid viktig at partene har en gjensidig forståelse for hverandres posisjon, både før og etter kontraktsinngåelse. Praksiseiere har høye etableringskostnader og det tar lang tid å opparbeide en pasientportefølje. Praksiseiere har løpende driftsutgifter, bærer størst ansvar og risiko for virksomheten, og har en berettiget forventning om et overskudd knyttet til assistenttannlegens omsetning fra pasientbehandling.

Assistenttannleger på sin side har en berettiget forventning om å tjene nok til å ha et levebrød fra tannlegevirksomheten. Det er i tillegg viktig å være oppmerksom på at en avtale om en netto andel av omsetning for en assistenttannlege er noe helt annet enn arbeidsinntekt for en ansatt tannlege.

Assistenttannleger må selv ta ansvaret for feriepengene, pensjonsordning, forsikringer, inntektstap ved kortvarig sykdom med videre, som ansatte tannleger får dekket fra arbeidsgiver i et ansettelsesforhold. En arbeidsinntekt og en andel av netto omsetning er derfor ikke direkte sammenlignbare størrelser.

Partene bør bruke god tid på kontraktsforhandlinger. Kontrakten bør tilpasses den aktuelle situasjon. Bakgrunnen for samarbeidsavtaler varierer, for eksempel at assistenttannlegen etter en tid skal overta praksiseiers virksomhet, at en nyutdannet tannlege ønsker et faglig fellesskap og erfaring fra privat tannlegevirksomhet, at praksiseier ønsker å knytte til seg en erfaren tannlege med egen pasientportefølje eller spesialist med henvisningspraksis osv.

NTFs standardavtaler har på enkelte punkter alternativer eller valgmuligheter som partene må ta stilling til. Dersom det foretas endringer i standardavtalen bør dette *markeres tydelig* i avtaleteksten. Det er viktig at det alltid inngås en skriftlig avtale, uavhengig av varighet og omfang, som dokumenterer hva partene har blitt enige om. Avtalen må være i samsvar med partenes felles forutsetninger ved avtalens inngåelse.

Det er i utgangspunktet avtalefrihet mellom næringsdrivende. Vær oppmerksom på at alle avtaler mellom næringsdrivende i utgangspunktet er bindende, og at det ikke finnes en angrefrist.

Det finnes imidlertid rettslige begrensninger for hva som kan avtales, bl.a. i likestillingsloven, konkurranse-loven, avtaleloven og markedsføringsloven. Urimelige avtaler kan helt eller delvis settes til side av en domstol etter avtalelovens bestemmelser, men terskelen for dette er høy. Både praksiseier og assistenttannlegen er også bundet av en gjensidig lojalitetsplikt til hverandre

som gjelder i alle kontraktsforhold, se mer om dette under pkt. 5e) nedenfor.

Vær oppmerksom på at omfattende endringer i NTFs standardavtaler kan medføre at kontraktene blir ubalanserte eller i strid med rettslige begrensninger. NTF ser avtaler i markedet som vi av den grunn ikke kan anbefale.

3 Assistenttannleger er selvstendig næringsdrivende, og ikke arbeidstakere

Det er viktig å være oppmerksom på forskjellen på arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, spesielt ved bruk av oppdragstakermodellen (avtale om kjøp og salg av tannhelsetjenester), som kan ha flere likhetstrekk med et ansettelsesforhold enn leietannlegemodellen.

Avtalen må gjenspeile at assistenttannlegen er selvstendig næringsdrivende. Vær oppmerksom på at likningsmyndighetene ved bokettersyn kan be om innsyn i avtalene og kan foreta en vurdering av den enkelte samarbeidsavtale. Etter det ulovfestede «gjennomskjæringsprinsippet» kan likningsmyndighetene etter en konkret vurdering konkludere med at assistenttannlegen i realiteten skal anses for å være ansatt. Dette vil medføre store konsekvenser for praksiseier, bl.a. plikt til å betale arbeidsgiveravgift, feriepenger, obligatorisk tjenestepensjon, yrkesskadeforsikring mv.

Assistenttannlegen har en friere arbeidssituasjon enn en ansatt tannlege, men færre lovbestemte rettigheter. Assistenttannlegen driver for egen regning og risiko, med selvstendig faglig og økonomisk ansvar. Praksiseier har ikke styringsrett, slik en arbeidsgiver har for ansatte tannleger, og kan ikke fastsette arbeidstid, ferieavvikling eller hvordan assistenttannlegen skal utøve sitt yrke.

Partene har imidlertid en gjensidig lojalitetsplikt, som innebærer at begge parter må ta hensyn og bidra til å finne rimelige løsninger. Assistenttannleger kan i noen grad undergi seg instruksjonsmyndighet hva angår administrative og kontormessige forhold. Praksiseiere som ønsker styringsrett vil alltid kunne velge å ansette en tannlege.

4 Vær oppmerksom på at det er to ulike assistenttannlegeavtaler

NTF har i mange år hatt to ulike assistenttannlegekontrakter. Assistenttann-

legen er selvstendig næringsdrivende i begge modeller.

Leietannlegeavtale innebærer at leietannlegen sender faktura og mottar betaling fra pasientene, og betaler en nærmere avtalt leie til praksiseier for å få tilgang til dennes lokaler, utstyr, hjelpepersonell og (vanligvis) pasientportefølje.

Leietannlegemodellen kan f.eks. egne seg dersom assistenttannlegen helt eller delvis har egen pasientportefølje, dersom partene er enige om at det er assistenttannlegens ansvar å opparbeide pasientportefølje, eller hvor assistenttannlegen skal overta praksiseiers virksomhet.

Oppdragstakeravtale: Praksiseier kjøper tannhelsetjenester fra assistenttannlegen, som kontraktør eller underleverandør. Praksiseier sender faktura og mottar betaling fra pasientene, og betaler et nærmere avtalt honorar til oppdragstakertannlegen for utført arbeid.

Oppdragstakermodellen kan f.eks. egne seg dersom praksiseier har behov for å kjøpe tannlegetjenester, for å få økt kapasitet til å behandle virksomhetens pasienter.

Oppdragstakermodellen ble opprinnelig utviklet fordi det ikke er merverdiavgift på salg av tannhelsetjenester. Praksiseiere som har leietannlege, kan i noen tilfeller ha plikt til å betale merverdiavgift. Dette gjelder bare dersom den delen av leieinntekt som gjelder utstyr og goodwill (tilgang til pasientportefølje), er høyere enn praksiseiers egen omsetning av helsetjenester. Leieinntekter fra lokaler og utleie av hjelpepersonell utløser ikke merverdiavgift. Plikt til å betale merverdiavgift er vanligvis kun aktuelt når praksiseier selv jobber redusert, eller har flere assistenttannleger.

5 De mest vesentlige endringene etter revisjonen av NTFs assistenttannlegeavtaler

Revisjonen av NTFs avtaler har spesielt hatt fokus på å forebygge konflikter på områder hvor det erfaringsvis ofte blir uenighet. Det er gjort relativt store endringer i begge kontraktene, spesielt i leietannlegeavtalen, som ble skrevet før oppdragstakertannlegeavtalen. Vi har også utarbeidet mer utfyllende kommentarer til begge kontraktene.

Samsvar mellom pasientgrunnlag og avtalens omfang

Det er svært viktig at partene før kontraktsinngåelsen vurderer om det er et tilstrekkelig antall pasienter til assistenttannlegen, og at avtalens omfang gjenspeiler det forventede pasientgrunnlaget. Dersom det i avtalen f.eks. forventes at assistenttannlegen arbeider full arbeidsuke i praksisen, må det også være mange nok pasienter til å fylle assistenttannlegens arbeidsdag.

Det må også avklares hvem som har ansvaret for at assistenttannlegen har tilstrekkelig med pasienter ut fra avtalens forventede omfang. Praksiseier kan ikke forvente at en assistenttannlege er til stede på klinikken dersom det ikke er satt opp pasienter til behandling.

a. Eierskap til recallavtaler og pasientjournaler ved opphør av avtalen

Fordeling av recallavtaler (avtale med pasient om uoppfordret innkalling) og pasientjournaler ved opphør av samarbeidet er et hyppig konflikttema, som bør avklares skriftlig før avtaleinngåelsen. Det er full avtalefrihet med hensyn til dette. Partene må aktivt ta stilling til ulike alternativer i avtaleteksten, med sikte på å forebygge senere konflikter.

Standardavtalene bygger på at virksomhetens recallavtaler ved avtalens inngåelse tilhører praksiseier. Videre legges det til grunn at recallavtaler som assistenttannlegen har med seg, og assistenttannlegens familie og venner som er kommet til praksisen etter avtalens inngåelse, tilhører assistenttannlegen.

Eierskap til andre senere inngåtte recallavtaler og tilhørende journaler er regulert ulikt. I oppdragstakeravtalen tilhører disse i utgangspunktet praksiseier. I leietannlegeavtalen må partene ta aktivt stilling til dette, for de pasientene som hovedsakelig er behandlet av leietannlegen.

b. Det er presisert at assistenttannlegen har ansvar for HELFO-oppgjør

Det er tatt inn et nytt punkt i avtalen om at assistenttannlegen har det økonomiske ansvaret for refusjonskrav til HELFO, bl.a. korrekt og rettidig innsending, avslag og krav om tilbakebetaling.

c. Klausuler om det økonomiske oppgjøret mellom partene

Det er full avtalefrihet mellom partene om størrelsen på leie til praksiseier (lei-etannlegemodellen) eller honorar til assistenttannlegen (oppdragstakermodellen). NTF har ingen anbefaling knyttet til størrelsen på det økonomiske oppgjøret mellom partene.

Avtaler bør samlet sett innebære en rimelig risikofordeling og forutsigbarhet for begge parter. Den avtalte leie eller honorar må i tilstrekkelig grad ta hensyn til praksiseiers samlede risiko og driftsutgifter, og gi grunnlag for en forsvarlig økonomi i virksomheten.

Partene må imidlertid være bevisste på de samlede konsekvensene av de avtaler som inngås, også for assistenttannlegen.

NTF fraråder generelle klausuler om betaling av en fast dagsats til praksiseier ved fravær utover noen få dager eller uker per år i oppdragstakeravtaler. Slike klausuler vil kunne føre til urimelig store, og muligens utilsiktede konsekvenser, f.eks. dersom assistenttannlegen ikke har et tilstrekkelig pasientgrunnlag, ved foreldrepermisjon og annet ordinært fravær, og rokker ved

den tradisjonelle risikofordelingen i assistenttannlegeavtaler. Klausuler som innebærer betaling av en dagsats til praksiseier bør kun gjelde ved sykefravær som omfattes av sykeavbruddsforsikring. Utfordringer knyttet til f.eks. høyt feriefravær hos en assistenttannlege bør løses på andre måter enn gjennom klausuler om dagsats, og vil også kunne være i strid med den ulovfestede lojalitetsplikt.

Fast dagsats eller minimumsleie til praksiseier anbefales heller ikke som en fast ordning i leietannlegeavtalen, men kan unntaksvis avtales i konkrete situasjoner. Se mer om dette i kommentarene til avtalene punkt 6.2 og 9.

d. Det er presisert at partene har en gjensidige lojalitetsplikt

Det er tatt inn et nytt punkt i avtalene om at partene i alle henseende som angår samarbeidsavtalen har en gjensidig lojalitetsplikt. Begge parter har, i rimelig grad, plikt til å ta hensyn til den andre partens interesser. Den ulovfestede gjensidige lojalitetsplikten gjel-

der i alle kontraktsforhold, men det er verdt å merke seg at det i en dom fra Bergen tingrett fra 2015 er lagt til grunn at samarbeidsforhold mellom en assistenttannlege og en praksiseier typisk vil være underlagt en særlig streng lojalitetsplikt.

e. Det er tatt inn et utvidet punkt om foreldrepermisjon

NTF har de senere årene hatt noen saker som tyder på at enkelte ikke er oppmerksomme på at likestillingsloven også gjelder mellom næringsdrivende. Det er derfor nå presisert i standardavtalene at praksiseier har plikt til å legge til rette for at en assistenttannlege kan gjennomføre foreldrepermisjon. Dette er en problemstilling som er aktuell for begge kjønn, og som bør løses ved dialog og forhandlinger i god tid før oppstart av permisjon.

f. Det er tatt inn et nytt punkt om mislighold av kontraktsforpliktelser

Bestemmelsen regulerer partenes sank-

sjonsmuligheter dersom en av partene misligholder sine forpliktelser etter kontrakten. Sanksjonsmulighetene som er beskrevet følger langt på vei av alminnelige kontraktsrettslige regler også når en slik klausul ikke er tatt inn i kontrakten. Dette er en påminnelse til begge parter om at de som hovedregel har plikt til å oppfylle sine forpliktelser etter avtalen så lenge samarbeidsforholdet består, også i oppsigelsestiden. Noen forpliktelser, som f.eks. konkurranseklausuler og taushetspliktbestemmelser, vil også gjelde etter avtalens opphør.

g. Kommentarer til tannlegers adgang til å avtale konkurranseklausuler

Tannleger har i utgangspunktet fri etableringsrett. Assistenttannleger kan etter opphør av en samarbeidsavtale i utgangspunktet etablere seg fritt, med mindre noe annet er avtalt. NTF og andre bransjeorganisasjoner kan ikke ha konkurranseklausuler i standardavtaler, da behovet for konkurranseklausuler må basere seg på en konkret vur-

dering.

Konkurransetilsynet vurderte i 2005 bruken av konkurranseklausuler i tannlegebransjen, og erkjente at praksiseiere kan ha et berettiget behov for å beskytte seg mot pasientlekkasje ved opphør av avtalen.

Det er relativt vanlig at det avtales etableringsrestriksjoner for assistenttannleger. NTF ser imidlertid klausuler som går for langt i å beskytte praksiseiere mot konkurranse, og som gir opphav til konflikt ved opphør av samarbeid. For å forebygge rettsstridige klausuler er det redegjort for adgangen til å avtale konkurranseklausuler i kommentarene til standardavtalene punkt 13. Partene må vurdere behovet for slike klausuler i hvert enkelte tilfelle, og sette seg inn i de rettslige begrensningene før avtaleinngåelse.

6 Publisering av de reviderte avtalene

Den nye *leietannlegeavtalen* er nå lagt ut på NTFs nettsted.

Den reviderte *oppdragstakeravtalen* vil for ordens skyld bli oversendt lik-

ningsmyndighetene for en nærmere vurdering, siden denne type kontrakter lettere kan bli gjenstand for gjennomskjæring, se punkt 3 foran. Kontrakten vil bli publisert så snart likningsmyndighetenes vurdering foreligger. Ta gjerne kontakt med NTFs jurister dersom du har behov for råd om oppdrags-takerkontrakter før den tid.

NTFs avdeling for jus og arbeidsliv bistår begge parter med gjennomgang av kontrakter i forkant av kontraktsinngåelse, og tilbyr også mekling ved tvist i forbindelse med opphør av kontrakter. Alle lokalforeningene har i tillegg et stående tilbud om at NTFs jurister avholder kurs eller foredrag om kontrakter på lokalforeningsmøter.

Ta gjerne kontakt på telefon 22 54 74 00 eller e-post jus@tannlegeforeningen.no ved spørsmål, eller dersom dere ønsker at vi kommer til deres lokalforening for å holde kurs.

*Tone Galaasen
Advokat i NTF*